UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

1 Vtrum ironia sit peccatum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-72772

Visual Library

¶Super Quæſtionem centeſimamtertiamdecimam.

IN q.113.nihil in ſpecie de ſola ironia occurrit dicendum . Sed vniuerſaliter de oppoſitis veritatis virtuti quærendum,an virtuti veritatis ſint ſufficienter aſsignata oppoſita vitia . Videtur.n. quod non, Tum quia ad veracem ſpectat dicere verum non ſolum circa conditiones perſonæ ſuæ, ſed in quacunq; materia: iactantia autẽ,& ironia ſolum important exceſſum, & defectũ veritatis circa conditiones perſonæ propriæ. Multa ergo relinquuntur ſub veritate, quæ nõ pollui poſſunt per hæc vitia: Tũ quia ad veracem ſpectat verificare dicta, ſeruando promiſſa,vt in q.80.habitum eſt.Sed obſeruationi promiſſorum neque mendacium, neq; ſimulatio , neq; iactantia,neq; ironia opponitur,ſed perfidia,cuius nulla fit in litera mentio.Inſufficienter ergo determinatum hic videtur de oppoſitis veritati , & de ipſa veritate quo ad actum fidei.

¶Ad primum horum dicitur,quòd quia veritas per ſe primo reſpicit conditiones perſonæ dicentis , & alia non reſpicit , niſi prout ſunt in dicente , vt patet ex dictis:ideo veritati & aſsignatum eſt vniuerſaliter oppoſitum,quod ſe extendit ad primo,& ſecundariò reſpecta à veritate,ſcilicet mendacium tam verbo,quàm facto, & aſsignata ſunt ſpecialia oppoſita circa per ſe primo materiam veritatis,conditiones ſcilicet perſonæ dicentis,videlicet iactantia , & ironia.

¶Ad ſecundum autem non facile patet ſatisfactio.Oportet ſiquidem hic multa diſcutere.Primò,an fides coincidat cum veritate: & ſi non,quomodo prætermiſſa eſt fides:Si ſic, quare non eſt determinatum de actu fidei,& eius oppoſitis . Secundò, an fides habeat propriam materiam,& quam.Tertiò,an ſit ad omnes.Quartò, an habeat vim obligatiuam,& quantum peccet frangens fidem.Et primi quidem dubij ratio eſt,quia veritas conſiſtit in conformitate ſignorum exteriorum ad ea,quæ ſunt intus in nobis : fides autẽ conſiſtit in conformitate factorum ad dicta. Hæ autem diuerſæ ſunt conformitatum ſpecies.non eſt ergo fides idem quod veritas. Et confirmatur hoc ex oppoſitis,quia ſcilicet veritati opponitur directè mendacium:fidei autem directè opponitur infidelitas.

¶In oppoſitum autem eſt authoritas literæ ſuperius in quæſtione octuageſima.

¶Secũdi vero dubij ratio eſt,quia fides eſt,qua fiunt dicta:ſed omnia poſſunt dici.ergo omnia poſſunt eſſe materia fidei . Præterea. Quæcunq; poſſunt promitti,poſſunt eſſe materia fidei:ſed omne poſsibile fieri ab aliquo,poteſt promitti. non ergo eſt aliquod certum genus eorum,quæ ſunt materia fidei.

¶In oppoſitum autem eſt , quia ſpecialis virtus habet ſpecialem materiam:fides autem eſt ſpecialis virtus.ergo.

¶Tertij autem dubij ratio eſt,quia fides non eſt ad infideles.iuxta illud Atręi in Actio poeta.Neq; dedi,neq; do infideli fidem.Pręterea.Fides non eſt ad latrones , & vniuerſaliter ad extorquentes vi,metu , aut dolo promiſsiones , vt patet ex Tullio in primo de Officijs.

¶In contrarium autem eſt, quia fides etiam hoſti ſeruanda eſt , ut dicitur 23.q.1.c.Noli.Præterea.Niſi eſſet fides mutua inter homines,non poſſemus conuiuere: ſed cum omnibus contingit conuiuere.ergo ad omnes eſt fides.

¶Quarti demũ dubij ratio eſt, quia ſeruare fidem eſt de præcepto iuris naturæ:quod autem eſt huiuſmodi,obligat de neceſsitate,ac per hoc ſi non fiat,incurritur peccatum mortale.Præterea.Infidelitas tollit conuictum ſocietatis humanæ,quoniam niſi fidem ſibiinuicem ſeruarent homines,non poſſent conuiuere . ergo contrariatur charitati,qua homo animal ſociale debet cum alijs conuiuere:ac per hoc opponitur charitati quãtum ad dilectionem proximi.ergo eſt peccatum mortale ex ſuo genere.

¶In oppoſitum eſt,quia ſimplex promiſsio non obligat ex neceſſitate,ſed de honeſtate. non eſt ergo huiuſmodi infidelitas mortale,ſed veniale peccatum.

¶Ad horum euidentiam ſciendum eſt,quòd fides qua fiunt dicta, de qua eſt ſermo,ſumitur tripliciter.

¶Primò,vt ex debito legali,ſeu ciuili implet promiſſa,iuxta Tullij diffinitionem in 1.de Officijs.Fides eſt dictorum, conuentorumque conſtantia, & veritas.

¶Secundò,vt ex debito morali implet promiſſa.

¶Tertiò , vt ex debito implet promiſſa , non determinando quale ſit illud debitum,an morale,an ciuile . Et ſi primo modo ſumitur

F fides,nõ eſt ſpecialis virtus,ſed coincidit ... Seruando namque promiſſum,qui reddit ... tiæ actum exercet: qui implet iuſiurandum ... plet . Similiter ſi tertio modo ſumitur ... tutis nomen,ſed commune nomen eſt ad ...

ARTICVLVS I.

Vtrum ironia,per quam aliquis de ſe fingit minora,ſit peccatum.

AD PRIMVM ſic proceditur. Videtur,ꝙ ironia, per quã aliquis de ſe fingit minora, nõ ſit peccatum . Nullum enim peccatum procedit ex diuina conforta-

G tione , ex qua procedit ꝙ aliquis de ſe minora dicat , ſecundum illud Prou.30. Viſio quam locutus

ta debita materia,& circunſtantijs:& ad ... to eſt ciuili . Vnde non poteſt cogi à ... xit,ſed ex debito morali procedit, ſine quo ... ſaluatur . Nam violando fidem non reſtat ... tet:& propterea exigit ſpecialem virtutem ... detur autem virtus iſta eadem eſſe virtuti ... eiuſdem moris eſſe videtur, vt homo verum ... rificet . Veritatis quippe eſt verum dicere: ... rificare . Vnde & Tullius fidem per veritatem ... quòd eſt dictorum veritas . cuius ſignum eſt, ... appellamus , qui implent quod dicunt. Ve... ritatis fides , pro quanto eſt principium ...

H pterea dictum eſt , quòd fides reducitur ad ... tem proprius eius vt ſic , non eſt vere ... actus proprius veritatis,ſed eſt uerificare ... patet , quòd materia eius propria eſt ... quòd quicquid non poteſt eſſe materia pro... a materia fidei . Quo fit, ut quicquid ... impeditiuum eſt , ſub fide cadere non poſſ... quęſt.4. dicitur . In malis promiſsis reſcinde... ter conſiderauerimus,eoſdem exigit ... tum promiſſorium , videlicet iuſtitiam, ... Oportet namque quod faciendum eſt ... ſtum,hoc eſt,nõ malum eſſe:diſcretum, ... excluduntur indifferentia,& ſtulta ... ſa conſiſtit . Et quoniam tam promiſsio, ... luntarius actus eſt,& primus quidem gra... rali procedens debito: ideo quicquid ... luntariæ promiſsioni,tollit morale debitum ...

I quis vi,metu,aut dolo promiſit,dum ... rit , quàmuis fuerit uoluntaria,loquendo ... tenetur uerificare dictum ſuum . Non enim ... git,ut gratuita fiant coacte.Nec honeſtum ... te reportet quis commodum ſibi,uel ... nere:ur coactus ui,metu,aut dolo,implere ...

¶Quibus uiſis,ſingillatim ad quæſtiones ... ad primam quidem dicitur , quòd fides ... & numero cum ueritate.& ſola ratione ... ritas dicitur pro quanto conformat ſigna ... autem pro quanto conformat facta dictis ... omnino prætermiſſa eſt: quoniam & ... terminauit , & in quæſtione ... ad quintum , declarauit,quòd dupliciter ... cuſatur,ut ibi patet.

¶Ad primam autem obiectionem in oppoſitum ... cet conformitas ſigni ad ſignatum,& facti ad ...

K rum rationum in genere naturæ, ſunt tamen ... genere moris.

¶Ad ſecundam uerò dicitur , quòd cum ... uitia opponi ſecundum diuerſos modos ... uirtutis,ut patet de charitatis oppoſitis ... illi opponitur,nullum inconueniens eſt, ... ueritas eſt,directè,& adæquatè opponatur ... inquantum fides eſt, opponatur infidelitas ... prię mendacij ſpecies, ſapit tamen ... delis aliud habet ex debito in mente ... tauit uoluntatem : & aliud in opere: ... tum .

¶Ad ſecundam uerò quæſtionem dicitur, ... priam materiam , ſcilicet opus bonum ... bile fieri a promittente . Nullus enim ... in ſua eſt poteſtate . Nec ualet promiſsio, ...

eſt vir, cum quo eſt Deus, & qui Deo ſecum morante confortatus,ait. Stultiſſimus ſum virorũ. & Amos 7. dicitur: Reſpondit Amos, Non ſum propheta. ergo ironia, per quam aliquis minora de ſe dicit, non eſt peccatum.

¶ 2 Præt. Greg. * dicit in epiſto. ad Auguſtinum Anglorum epiſcopum. Bonarum mentium eſt ſuas ibi culpas agnoſcere, ubi culpa non eſt: ſed omne peccatum repugnat bonitati mentis. ergo ironia non eſt peccatum.

¶ 3 Præt. Fugere ſuperbiam non eſt peccatũ. ſed aliqui minora de ſeipſis dicunt fugientes tumidũ, ut Philoſ. dicit in 4. Ethico.* ergo ironia non eſt peccatum.

Sed contra eſt, quod Aug. dicit in libr. de verbis Apoſtoli. * Cum humilitatis cauſa mentiris, ſi nõ eras peccator antequàm mẽ- H tireris, mentiendo efficeris.

Respon. Dicẽdum, quod hoc quod aliqui minora de ſe dicãt, poteſt cõtingere dupliciter. Vno modo, ſalua veritate, dum ſcilicet maiora, quæ ſunt in ſeipſis, reticent: quædam vero minora detegunt, & de ſe proferunt, quæ tamen in ſe eſſe recognoſcunt. Et ſic minora de ſe dicere non pertinet ad ironiam, nec eſt peccatum ſecundum genus ſuum, niſi per alicuius circunſtantiæ corruptionẽ. Alio modo, aliquis dicit minora a veritate declinans, puta, cum aſſerit de ſe aliquid vile, quod in ſe non regconoſcit: aut cũ negat de ſe aliquid magnum, quod tamen percipit in ſeipſo eſſe. Et ſic pertinet ad ironiam, & eſt ſemper peccatum.

Ad primvm ergo dicendum, quòd duplex eſt ſapientia, & duplex ſtultitia. Eſt enim quædam ſapientia ſecundum Deum, quæ humanam, uel mũdanam ſtultitiam habet adiunctam, ſecnndum illud 1. ad Corint. 3. Siquis inter vos ſapiens videtur eſſe in hoc ſæculo, ſtultus fiat, ut ſit ſapiens. Alia uero eſt ſapientia mundana, quæ vt ibidem ſubditur, ſtultitia eſt apud Deum. Ille ergo qui a Deo con- G fortatur, confitetur ſe eſſe ſtultiſſimum ſecundum reputationem humanam, quia ſcilicet humana contemnit, quæ hominum ſapientia quæritur, unde & ibidem ſubditur. Et ſapientia hominum non eſt mecum. & poſtea ſubdit: Et noui ſanctorum ſcientiam. Vel poteſt dici ſapientia hominum, quæ humana ratione acquiritur: ſapiẽtia uerò ſanctorum, quæ ex diuina inſpiratione habetur. Amos au- H tem negauit ſe eſſe prophetã origine, quia ſcilicet non erat de genere prophetarum. unde & ibidẽ ſubdit: Nec filius prophetæ.

Ad II. dicendum, quòd ad bonitatem mentis pertinet vt hõ ad iuſtitiæ perfectionem tendat: & ideo in culpam reputat non ſolũ ſi deficiat a cõmuni iuſtitia, quod vere culpa eſt, ſed etiam ſi deficiat a iuſtitiæ perfectione: quod quandoque culpa non eſt. Non autem culpam dicit, quod pro culpa nõ I recognoſcit, quod ad ironiæ mendacium pertineret.

Ad III. dicẽdum, ꝙ homo nõ debet unum peccatum facere, vt aliud vitet: & ideo nõ debet mentiri qualitercumque, ut uitet ſuperbiam. Vnde Aug. * dicit ſuper Ioan. Non ita caueatur arrogãtia, vt veritas relinquatur. & Gregor. dicit, * quòd incaute ſunt humiles, qui ſe mentiendo illaqueant.

ꝙ qa affirmatio, & negatio vnius ſunt generis, appellatione operis boni intellige etiam vel omiſsionem bonam, ut cum quis promittit non ire venatum tali die, ne impediat illius venationem. Et ſi alias tale bonum eſſet proximo debitum ab hoc, iam non ex ſola fide deberetur.

¶ Ad primam autem obiectionem in oppoſitum dicitur, ꝙ non eſt eadem ratio de materia verbi, & de materia fidei: quia etiam mala, & turpia poſſunt bene dici, nõ tamen poſſunt bene promitti: & ideo non omnia quæ poſſunt dici, cadunt ſub fide. Secunda vero obiectio vna limitatione excluditur, ut ſ. fides ſequetur in materia non promiſsioni, ſed promiſsioni ſpontaneæ, & ſecundum rectam rationem. Conſtat. n. ꝙ recta ratio non cõcedit promittere, niſi bonum poſſibile fieri per promittentem &c.

¶ Ad tertiam autem obiectionẽ dr̃, ꝙ fides, abſolute loquendo, eſt ad omnes homines: quoniam omni homini promitti aliquid poteſt. quod ſeruandum eſt. Verum ſicut ex parte materiæ cõtingunt impedimenta, ut patet ex dictis, ita ex parte illius cui ſeruanda eſt fides. Nã ſi compulit, aut decepit, non meretur ut ſibi fides ſeruetur, ut ſuperius dixit author in quæſt. 89. articu. 7. ad tertium. Et hoc vult Tullius. Et ſimiliter ſi infidelis eſt in eodem negocio: & ſic verificatur dictum Actij, loquendo videlicet de infideli ut ſic. Nam infidelis ut ſic, non minus, quàm doloſus meretur non ſibi ſeruari fidem: ut ſi mutua fuit quaſi conuentio, altero nõ ſeruante fidem, abſolutus eſt alter: Quàmuis Tullius dicta Actij tamquàm ab Atræo pro lata ſuſcipienda non putet in libro 3. de officijs. Et per hæc patet ſolutio obiectorum.

¶ Ad quartam demum dubitationem dicitur, quòd violare fidem proculdubio peccatum eſt. Nam ex qualibet promiſsione homo obligatur in foro conſcientiæ ad verificandum dictum. Hoc enim naturalis ratio ſic dictat, ut eius oppoſitum manifeſtè noceat tranquillitati humanæ ſocietatis. Diſcernere autem oportet quando eſt veniale, vel mortale peccatum: mortale illud ſolum eſt, quod charitati contrariatur. Sicut autem de mendacio in litera diſtinctum eſt, ita & de infidelitate diſtinguendum eſt: nam quædam eſt pernicioſa, quædam non. Et pernicioſa quidem mortale peccatum eſt, cæteræ venialia peccata nõ tranſcendunt. Eſt autem pernicioſa, ſi contra dilectionẽ Dei, aut proximi eſt: ut ſi quis promittat alicui ſuccurrere primo mane inchoato bello, & non ſeruet. Et ſimiliter ſi quis promittit tenere aliquod ſecretum, quod magni refert, ſi reueleretur: ſi medicus promittat periclitanti infirmo ſubuenire, qui ſpe fruſtratus notabiliter læſus eſt. Et vniuerſaliter ad conditionem rei promiſſæ ſpectare oportet, an ſit uti- F lis, ſeu neceſſaria proximo, ita quod oppoſitum ſit nociuum proximo, quoniam tunc contra eius charitatem eſt. Nam ex ſola ratione promiſsionis uiolatæ, licet ratio peccati habeatur, quia eſt contra rationis naturalis rectitudinem, non tamen habetur ratio peccati mortalis, niſi ad aliquid contra charitatem Dei, aut proximi deſcendatur. Violare namque promiſsionem, nõ niſi fallere importat. Fallere autem proximum ex genere ſuo nõ eſt mortale, vt patet de mentiente, qui ad hoc mentitur ut fallat. Et cõſtat, quòd non peccat mortaliter, niſi gratia materiæ pernicioſæ. Sunt autem duo ſecũdum Tullium caſus, in quibus ſine omni peccato fides recte præſtita non ſeruatur. Primus eſt, cum ſeruare fidem factum eſt inutile ei, cui ſeruanda eſt: ut ſiquis promiſiſſet alicui enſem, & interim efficeretur furioſus, non eſt ei ſeruanda fides. Secũdus, cum ſeruare fidem, factum eſt magis nociuum mihi, quam tibi eſſet utilis obſeruatio, vt ſi quis promiſiſſet ſe iturum aduocatum in cauſa eius cras, & accidit ꝓprii filii infirmitas exigens paternam cũram, non tenetur tũc ad ſeruãdam fidem. Author autẽ ſequẽs Senecam unum uniuerſalem caſum poſuit in quæſt. 110. ſcilicet mutationem, dũ dixit, quòd omnia debent eſſe immutata, ſi pacta ſeruanda ſunt. Oportet ergo conſiderare impedimenta ſuperuenientia, & cõferre cum re promiſſa, & collatione facta, quod recta tunc ratio ſuadet, penſatis conditionibus locorum, perſonarum, temporum, & negotiorum, honeſtum exequi.

Refertur 22. q. 2. c. nõ ita

Lib. 26. Moral. ca. 2. nõ procul a fine.

¶ Ad primam ergo obiectionem in oppoſitum dicitur, quòd non quicquid eſt contra ius naturæ, eſt peccatum mortale, ut patet de mendacio, quod eſt ſecundum ſe pra- K uum, ut dicitur in 4. Ethic. Plus enim requiritur ad peccatum mortale, ſcilicet, quòd ſit contra dilection em Dei, aut proximi. Vnde ex hoc, quòd natura eius uiolatur, non aliud habetur, niſi quòd fidei uiolatio peccatum eſt.

¶ Ac ſecundam autem obiectionem dicitur, quòd fides, ut extendit ſe ad debitum ciuile, bene obligat ad mortale: quia eius oppoſitum tolleret, & ius, & ſocialem uitam. Sed fides, ut concluditur infra limites debiti moralis, oporret quod conſideretur iuxta materiam ſubiectam, & diſtinguendo dicatur, quòd ut concernit ea, quorum perfidia uergeret contra Deum, aut proximum, obligat ad mortale, quia talis perfidia tollit ſocietatis diuinæ, & humanæ bonum; ut uero concernit illa, quorum perfidia parum, aut nihil alicui nocet, non obligat ad mortale. Nec huiuſmodi perfidia tollit bonum conuictus humanæ ſocietatis, quàmuis aliqualiter impediat tranquillitatem illius: eſt enim præter tale bonum potius, quàm contra. Et hæc de toto tractatu de veritatis virtute, & illius oppoſitis dicta ſufficiant.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN